

Dediščina Petra Pavla Glavarja v Komendi

Jožef Pavlič

jozef_pavlic@t-2.net

V praznovanju Glavarjevega leta ob 300. obletnici njegovega rojstva predstavljamo Glavarjevo dediščino v Komendi, ki je nepremična in premična oz. snovna in duhovna.

K prvi spadajo: Jelovškov glavni oltar in prižnica v župnijski cerkvi sv. Petra, Glavarjeva beneficiatska hiša z Glavarjevo knjižnico, Glavarjeva bolnišnica, Glavarjev vodnjak in Glavarjeva lipa, k drugi, povezani z delovanjem v Glavarjevem duhu in po njegovih smernicah, pa: Ustanova Petra Pavla Glavarja (UPPG), Čebelarsko društvo Peter Pavel Glavar Komenda, Mešani cerkveni pevski zbor Peter Pavel Glavar Komenda, Glavarjevi večeri, Glavarjevi orgelski večeri, Glavarjeva družba d. o. o. Komenda, Glavarjev klub in Zavod Medgeneracijsko središče Komenda. K prve vrste dediščini lahko v širšem smislu v povezavi z Glavarjem prištevamo tudi Begičev kip P. P. Glavarja na cerkvenem trgu in čebelnjak pod beneficiatsko hišo ter, ker so Tunjice v Glavarjevem času spadale pod komendsko župnijo, tudi romarsko cerkev sv. Ane v bližnjih Tunjicah.

Glavni oltar in prižnico v župnijski cerkvi sv. Petra v Komendi je po Glavarjevem naročilu zasnoval slikar in freskant Franc Jelovšek, izdelala pa podobar Janez Gabrič (oltar leta 1758) in podobar Jakob Löhr (prižnico leta 1760). Oboje je iz lesa, kajti Glavar glede glavnega oltarja ni popustil pred komendatorjem Petrom Jakobom de Testaferrato, ki je hotel, da je iz kamna. Glavar je utemeljeval, da bo domačinom veliko bolj pri srcu in bliže lesen oltar kot pa kamnit. Dobro, da je vztrajal, saj danes ta oltar, posvečen zavetniku cerkve in župnije, po sodbi umetnostnih poznavalcev spada med najlepše lesene baročne oltarje na Slovenskem. Zanj je Glavar leta 1753 dobil iz Rima po Testaferratovem posredovanju relikvijo (nestrohnjeno telo in posodico s krvjo) rimskega mučenca, vojaka sv. Urbana (počiva v



Foto: Jožef Pavlič

Begičev kip Petra Pavla Glavarja na cerkvenem trgu v Komendi

steklenem relikviariju pod oltarno menzo), in številne druge relikvije.

V bližini nekdanje kaplanije, zlasti kapelice sv. Petra, daje v vročini prijetno senco in hlad mogočna **Glavarjeva lipa**. Peter Pavel jo je zasadil leta 1748.

Le nekaj metrov severno od župnijske cerkve je sedanja Šmidova graščina, pred katero je Glavarjeva mati Marija odložila na prag dojenčka Petra Pavla in s tem zgovorno nakazala, kdo je njegov oče: komendator baron Peter Jakob Testaferrata, ki je živel, kadar je bil v Komendi, v tej stavbi. Pred graščino je globok **vodnjak s Testaferratovim in Glavarjevim napisom v latinščini**. Izkopali so ga leta 1750, ker so v graščini in pri cerkvi nujno potrebovali pitno vodo.

Glavarjeva beneficiatska hiša levo sredi vzpetine, po kateri pelje cesta v komendsko cerkveno središče, zgrajena leta 1752, s kamnitim portalom, za katerega je naredil načrt prav tako slikar Franc Jelovšek (portal zaključuje Glavarjev grb), in tremi njegovimi freskami, hrani danes *in situ* (na prvotnem mestu) najdragocenejše, kar je Glavarjevega v Komendi – njegovo **knjižnico** s 1399 knjigami, kolikor jih je Glavar zbral do odhoda leta 1766 na Lanšprež. Knjižnica hrani izvirna Glavarjeva pisna dela, dve inkunabuli in 20 knjig iz 16. stoletja. Oprema je izvirna. Pred njo je Glavarjeva spominska soba s portreti ustanovitelja knjižnice P. P. Glavarja, njegovega očeta barona Petra Jakoba Testaferrate, Glavarjevega posinovljenca in prvega beneficiata Jožefa Tomlja (Glavar je leta 1752 sezidal stavbo predvsem za tretjega duhovnika v Komendi!) ter novomeškega prošta Martina Jožefa Jabačina; zadnja dva sta bila izvršitelja Glavarjeve oporoke. Na pročelju stavbe je tudi spominska plošča čebelarjev in Komendčanov Glavarju ob 250. obletnici njegovega rojstva.



Glavarjeva lipa (prva desno) v Komendi

Foto: Jožef Pavlič



Glavarjeva benefičijska hiša v Komendi

Nasproti Glavarjeve benefičijske hiše, malce niže, stoji **Glavarjeva bolnišnica** (»špital«), zgrajena leta 1804 iz sredstev, ki jih je zanjo v oporoki 21. januarja 1784 namenil Peter Pavel Glavar. V prvi točki oporoke je za svojega »univerzalnega dediča« določil »revne bolnike brez sredstev in potrebne pomoči ne glede na njihov stan, pri čemer naj bi župljani župnije Komenda na Gorenjskem in revni podložniki Lanšpreža imeli prednost pred vsemi drugimi /.../ jih je treba oskrbeti s posteljo, hrano in vsem drugim, kar potrebuje bolnik, in sicer v komendi sv. Petra na Gorenjskem ...« Bolnišnica je prve bolnike sprejela leta 1805, prenehala pa je delovati leta 1947 po »zakonu o likvidaciji raznih dobrodelnih ustanov«. Na ustanovitelja danes spominja v niši hodnika 180 centimetrov visok leseni kip, ki so ga izdelali pri likovni koloniji učenci OŠ Komenda Moste.

Komendčani so po Glavarju poimenovali tudi cesto, ki vodi od Most skozi Komendo. Dali so ji ime **Glavarjeva cesta**.

Pod Glavarjevo benefičijsko hišo je Čebelarstvo Peter Pavel Glavar Komenda leta 1991 postavilo **učni čebelnjak** za nove čebelarje, predvsem učence OŠ Komenda Moste, ki obiskujejo čebelarski krožek.

Na Petra Pavla Glavarja od 22. septembra 1996 spominja na cerkvenem trgu v Komendi tudi **bronasti doprsni kip akademskega kiparja Mirsada Begića**. Vlil ga je livar umetnin Roman Kamšek z Gore pri Komendi, blagoslovil pa ga je omenjenega dne po maši ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar. Kip je naročil pri Begiću komendski župnik in dekan Nikolaj Pavlič ob 275. obletnici rojstva največjega komenskega rojaka.

Člani Čebelarskega društva Peter Pavel Glavar Komenda so s člani Turističnega društva Komenda 7. novembra 2009 ob poti iz Komende na Goro zasadili t. i. **Glavarjev drevored** (22 lip).

V sosednjih **Tunjicah** na Glavarja najmočneje spominja veličastna **romarska cerkev sv. Ane**, sezidana v letih od 1762 do 1766, za katero je njen pobudnik in

dobrotnik Peter Pavel Glavar podaril 2789 goldinarjev, že leta 1751 pa s Testaferratovim posredovanjem preskrbel relikvijo njene zavetnice.

Delujejo v Glavarjevem duhu

Ustanova Petra Pavla Glavarja (UPPG) je bila ustanovljena 23. decembra 1999. Pobudnica in prva predsednica je bila dr. Marta Ciraj, sedaj jo vodi zelo prizadevni mag. Štefan Petkovšek. Ima dva odbora: za podeljevanje štipendij in dodeljevanje socialne pomoči komendskim občanom v stiski. Razvila je še vrsto drugih dejavnosti, predvsem kulturno-izobraževalne in dobrodelne narave, vsako leto (letos ga ni bilo zaradi epidemije covid-19) pripravi zelo odmeven in obiskan dobrodelni koncert, s katerim dobi večino denarnih sredstev za svoje delovanje. UPPG je tudi soustanoviteljica **Zavoda Medgeneracijsko središče Komenda** (leta 2007).

Čebelarsko društvo Peter Pavel Glavar Komenda se je po največjem Komendčanu poimenovalo leta 1997. Poleg že omenjenega učnega čebelnjaka je pred 280. obletnico Glavarjevega rojstva dalo pobudo in sodelovalo pri zasaditvi lipe in odkritju spomenika P. P. Glavarju 7. aprila 2001 pred novim slovenskim čebelarskim središčem na Brdu pri Lukovici.

Mešani cerkveni pevski zbor Peter Pavel Glavar Komenda, pobudo za tovrstno poimenovanje je dal nekdanji zborovodja in organist Robert Petek s Križa, je v obdobju od 4. marca 1991 do junija 2001 štel kar 40 pevcev in pevk. Vrhunec je dosegel ob svoji desetletnici s slavnostnim koncertom 3. junija 2001 v prezbiteriju župnijske cerkve v Komendi.

Kulturnoumetniške prireditve **Glavarjevi večeri** so bile posvečene pomembnim domačim dogodkom in zgodovinskim osebnostim.

Glavarjevi orgelski večeri v Komendi so zaživel po temeljiti prenovi cerkvenih orgel. 28. julija 1995 je



Glavarjeva bolnišnica v Komendi

v okviru Festivala *Musica aeterna* igral nanje mojster Hubert Bergant.

Glavarjeva družba d. o. o. Komenda je leta 1992 izdala zbornik *Komenda*, leta 1993 prevod knjige *Podeželje – vrt prihodnosti*, vodila pa je tudi projekt CRPOV na komendskem območju. Njeni člani se po ukinitvi družbe leta 2001 enkrat letno pred novim letom srečujejo v okviru **Glavarjevega kluba** na zelo živahnih »intelektualnih srečanjih« pri nekdanjem ravnatelju družbe Jožefu Ciraju.

Ohranjanje Glavarjeve dediščine

Za ohranjanje, vzdrževanje in obnavljanje Glavarjeve premične in nepremične dediščine so vestno skrbeli komendski župniki vse do sedanjega župnika Zdravka Žagarja. Ob tem so poudarjali, širili in objavljali najprej to, kar je Glavar zapustil Komendčanom in vsem

Sloencem kot duhovnik. Glavar je oznanjal in v ljudeh utrjeval pravo, živo in trdno vero ter pravi krščanski nauk; tega je tudi spraševal in znanje ocenjeval po domovih župljanov. Bil je velik dobrotnik siromašnih ljudi, odličen pridigar, zelo pobožen (zase je sestavil duhovna besedila), vesten pisec pisem in drugega, ob tem pa tudi zelo skrben in razgledan gospodar ter velik čebelarški strokovnjak in pisatelj. Glavarjevo osebnostno, duhovno in ustvarjalno podobo so izrisovali župniki Janez Zabukovec (pisec Glavarjevega življenjepisa), Viktorijan Demšar (glavni raziskovalec in opisovalec Glavarjevega življenja in dela) in Nikolaj Pavlič. Najbolj temeljito pa je dediščino prikazal Glavarjev simpozij leta 1998 v Rimu. Prav zaradi njih je Peter Pavel Glavar ob 300. obletnici rojstva zasvetil z vso močjo, jasnostjo in delom med Komendčani in vsemi Slovenci. ◆

Čebelarjeva opravila v juliju in avgustu

Franko Dolgan – Narin

franko.dolgan@gmail.com

Letošnja čebelarska sezona je že skoraj pri koncu. Do pisanja tega prispevka najslabša, lahko rečemo nikakršna, saj čebele ne naberejo medicinine niti za svoje potrebe. Še vedno jih krmimo. Tudi najstarejši čebelarji ne pomnijo tako slabe pašne sezone. Zaradi spomladanske pozebe je težko pričakovati, da bomo letos pridobili cvetlični med katere koli rastline. Tako da če se v kratkem ne pokažejo obeti za medenje v gozdu, v teh dveh mesecih končamo letošnjo sezono. Četudi bi bilo medenje v gozdu dobro, začnemo v tem času čebele pripravljati na naslednjo sezono.

Julijska opravila

Letos je v naravi veliko sršenov in os, ki so plenilci čebel, saj so njihove ličinke mesojede. Za lovljenje teh ni treba zapletati in dodajati kisa, sladkorja, soka in tako naprej. V plastenko nalijemo pivo in pri vrhu s strani napravimo luknjo ter jo obesimo. Ujamejo se le sršeni in ose.

Cvetni prah še vedno lahko pridobivamo z osmukalniki za cvetni prah. Lahko tudi pridobivamo propolis na mreži za propolis. Propolisa za osebno rabo



Družina z mlado sprašeno matico v gospodarskem panju

Foto: Franko Dolgan